

DYSLEXIE, SCHOOL & GEZONDHEIDSZORG

TIPS VOOR OUDERS

1

DE EERSTE SIGNALEN

Kan ik al vroeg signalen van dyslexie herkennen?

In de kleuterleeftijd is het nog niet mogelijk om dyslexie vast te stellen. Wel zijn er signalen die kunnen wijzen op mogelijke problemen wanneer uw kind later in groep 3 gaat leren lezen. U kunt zichzelf de volgende vragen stellen:

- Spreekt mijn kind de woorden goed uit?
- Begrijpt mijn kind een verhaaltje als ik dat voorlees?
- Begrijpt mijn kind de plaatjes bij een verhaal?
- Kan mijn kind versjes onthouden?
- Kan mijn kind rijmen?
- Kent mijn kind de eerste letter van zijn naam?
- Kent mijn kind de eerste letters van de namen van familieleden en van bekende woordjes?
- Heeft mijn kind belangstelling voor boekjes of briefjes?

Zijn er signalen van dyslexie als mijn kind leert lezen?

In groep 3 leert uw kind lezen. De volgende vragen geven een beeld van hoe dit voor uw kind verloopt:

- Kent mijn kind de letters van het alfabet?
- Kan mijn kind namen van kleuren, dagen van de week, cijfers of reeksen onthouden?
- Constateren het consultatiebureau of de schoolarts hoorproblemen of spraak-/taalproblemen?
- Is mijn kind opgewekt als het naar school gaat of van school komt?
- Zoekt mijn kind uitvluchten om naar school te gaan?
- Heeft mijn kind vaak lichamelijke problemen?
- Zijn er gedragsproblemen?
- Komt dyslexie in de familie voor?

Wat doe ik als mijn kind achterblijft met leren lezen?

Valt u iets op bij de taal- of leesontwikkeling van uw kind, bespreek dit dan met de leerkracht.

U kunt de volgende vragen aan de orde stellen:

- Herkent de leerkracht dat wat u bij uw kind opvalt?
- Heeft de leerkracht ook signalen van achterstand opgepikt bij het leren lezen van uw kind?
- Welke toetsen/observatielijsten gebruikt de school om de (taal-/lees)ontwikkeling van uw kind te volgen?
- Wat zijn de resultaten van uw kind?
- Werkt de school volgens het Protocol Leesproblemen en Dyslexie? Waaruit blijkt dat?
- Wat biedt de school of de leerkracht dan aan (extra) begeleiding?
- Is er een remedial teacher of leesspecialist binnen de school?
- Wordt de begeleiding vastgelegd in een handelingsplan? (Vraag naar dit plan!)
- Is onderzoek door een deskundige buiten de school (al) nodig?

Informatie over dyslexie vindt u bij het Steunpunt Dyslexie, www.steunpuntdyslexie.nl of telefoon 0800 5010 (gratis).

Voor ouders van kinderen met leesproblemen en dyslexie is het boekje Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool geschreven (€ 14,95 / bestellen: www.balansdigitaal.nl > service & producten > boeken en brochures).

EXTRA BEGELEIDING OP SCHOOL

Wat is een handelingsplan?

Kan uw kind onvoldoende meekomen in de leerstof, dan is extra begeleiding nodig. De leerkracht stelt daarvoor een handelingsplan op. In dit handelingsplan staat welke doelen er worden nagestreefd, op welke termijn en op welke manier. Een handelingsplan heeft altijd betrekking op een korte periode, meestal tussen de 6 weken en 3 maanden. Het beschrijft een specifieke aanpak: *wat wordt hoe, wanneer, door wie en waar* gedaan. Het handelingsplan moet regelmatig worden herzien en zo nodig worden bijgesteld. Het is belangrijk dat u als ouders op de hoogte bent van de extra hulp en aanpassingen die uw kind krijgt en dat u weet wat u eventueel thuis kunt doen. Meestal moet u het handelingsplan ook ondertekenen. In het handelingsplan staat in elk geval:

- welk niveau uw kind nu heeft (beginsituatie);
- welk niveau uw kind heeft aan het einde van de periode van het handelingsplan (doelstelling);
- welke maatregelen de leerkracht/school neemt om die doelen te bereiken (aanpak);
- welke externe deskundigen de school inschakelt en welke voorzieningen er worden getroffen (middelen);
- de manier waarop de leerkracht of de school de vorderingen van uw kind volgt en registreert (evaluatie).

Ook staat in het handelingsplan hoe vaak en op welke manier er overleg plaatsvindt, wie het initiatief daarvoor neemt en hoe u op de hoogte blijft van de vorderingen van uw kind.

Welke extra begeleiding kan de school uw kind bieden?

Wanneer uw kind achterblijft op lezen of spellen, zijn er globaal twee mogelijkheden voor extra ondersteuning:

- *extra uitleg en begeleiding bij het oefenen* van de leerstof. Dit kan klassikaal, in subgroepjes of individueel;
- *gerichte training*. Voor kinderen die onvoldoende baat hebben bij de extra ondersteuning binnen de groep, is gerichte training buiten de groep nodig door de remedial teacher of de intern begeleider.

Wat kan ik doen om mijn kind te ondersteunen?

Als uw kind problemen heeft met lezen of spellen, dan kan het zijn dat de ervaringen met lezen en spellen zo vervelend zijn dat uw kind gefrustreerd raakt en de moed verliest. Het kan daardoor steeds verder achterop raken bij leeftijdsgenootjes. U kunt uw kind helpen gemotiveerd te blijven.

- Let op signalen als niet vlot kunnen lezen of faalangst bij lezen of spellen.
- Blijf begrip tonen voor uw kind. Zorg ervoor dat u uw kind thuis niet te veel dwingt.
- Overleg met school. Hoe zijn bijvoorbeeld de toetsresultaten van uw kind?
- Begeleid uw kind thuis extra bij lezen of spellen.
- Zet hulpmiddelen in. Gebruikt uw kind op school hulpmiddelen bij lezen en schrijven, maak hier dan ook thuis gebruik van. Zet u thuis al hulpmiddelen in, kijk dan samen met de leerkracht of dat ook in de klas kan.
- Kom op voor uw kind. Blijf aandacht vragen voor de leesontwikkeling van uw kind als u denkt dat het niet goed gaat. Hoe vroeger u samen met de school de problemen aanpakt, hoe groter de kans op succes is. Kies bij overleg voor een positieve en constructieve insteek.

Hoe kan ik mijn kind thuis begeleiden met lezen en spellen?

U kunt thuis samen boekjes lezen en taal- en rijmspelletjes doen. Uw kind ontdekt zo de relatie tussen geschreven en gesproken taal, ontwikkelt zijn woordenschat en krijgt plezier in boeken 'lezen'. Veel taalvaardigheden kunt u spelenderwijs extra stimuleren, ook op de computer.

Gaat uw kind (leren) lezen en verloopt dit moeizaam, dan zal het steeds meer tegenzin tegen lezen ontwikkelen. Om te voorkomen dat het daardoor steeds verder gaat achterlopen, is het belangrijk dat u uw kind extra motiveert:

- oefen op een leuke, speelse manier met letters en klanken. Benut zo veel mogelijk vanzelfsprekende dagelijkse momenten: "Wil jij vast even de boodschappen opschrijven?"

- overleg met de leerkracht over extra oefeningen. De meeste leesmethodes hebben een website waarop informatie te vinden is. Zorg dat u kind weet waarom het extra oefent;
- lees samen boeken of lees voor. Als uw kind niet zelf wil lezen, blijf dit dan tot en met groep 8 (of zelfs langer) doen, het liefst dagelijks. Sommige scholen werken met 'tutorlezen', waarbij kinderen samen met een ander (ouder, medeleerling, leerkracht) lezen volgens een vastgestelde manier. Informeer bij de leerkracht en vraag of de school u hierin kan trainen;
- Zorg voor kinderboeken die aansluiten bij de leeftijd en interesses van uw kind. Laat het ervaren dat boeken lezen leuk kan zijn. Er is een groot aanbod in luisterboeken. Ook hebben steeds meer bibliotheken (en scholen) een makkelijk lezen plein ingericht. Kijk op www.makkelijklezenplein.nl of dit ook bij u in de buurt is.

Het Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 5-8 heeft ook tips voor ouders. U kunt vragen of de school u deze tips kan geven.

(Makkelijk leesbare) boeken op verschillende niveaus zijn te vinden op www.makkelijklezen.nl en www.makkelijklezenplein.nl.

3

DYSLEXIEBEHANDELING NODIG?

Mijn kind heeft misschien dyslexie, en nu?

Bij een vermoeden van dyslexie kunt u uw kind aanmelden voor een diagnostisch onderzoek. Hiervoor heeft u het leerlingdossier nodig waarin de school het vermoeden van (ernstige) dyslexie bij uw kind onderbouwt. Met dit dossier meldt u uw kind aan bij een diagnosticus. Dit is een gekwalificeerd gedragswetenschapper in de gezondheidszorg: een Gezondheidszorg (GZ-)psycholoog, een kinder- en jeugdpsycholoog (NIP) of een orthopedagoog met een NVO-registratie Generalist.

U kunt de aanmelding van uw kind samen met de school voorbereiden. Daarbij kunt u de volgende vragen stellen:

- Wanneer en hoe draagt de school het leerlingdossier aan u over? Is er een toelichtend gesprek?
- Heeft de school ervaring met een of meer diagnostici? Hoe verloopt de samenwerking? Zijn er ouders of leerlingen die al ervaring hebben met een dyslexieonderzoek?

Wat is het leerlingdossier dyslexie?

In het leerlingdossier dyslexie onderbouwt de school het vermoeden dat er bij uw kind sprake is van (ernstige) dyslexie. Aan de hand van toets- en observatiegegevens laat de school zien dat er sprake is van achterstand bij lezen en/of spellen. De school beschrijft ook welke extra ondersteuning uw kind heeft gekregen en geeft aan dat deze, ondanks alle inspanningen, niet het gewenste resultaat heeft opgeleverd.

Het leerlingdossier speelt een belangrijke rol bij de doorverwijzing naar de gezondheidszorg. Het dossier levert belangrijke informatie op voor de diagnosticus die er in zijn/haar onderzoek verder op kan aansluiten. Bovendien is een goed leerlingdossier een van de voorwaarden om voor vergoeding vanuit de basisverzekering in aanmerking te komen; de diagnosticus zal dan ook beginnen met het beoordelen van het leerlingdossier. Het leerlingdossier wordt ondertekend door de directeur van de school.

Hoe verloopt een dyslexieonderzoek?

Dyslexie is een hardnekkig probleem. Daarom is het niet vast te stellen met een eenvoudige test of door een onderzoek van de hersenen. Een dyslexieonderzoek moet aantonen dat de lees- en /of spellingproblemen van uw kind niet verminderen ondanks planmatige, taakgerichte hulp door de leerkracht of een deskundige, zoals een remedial teacher, de intern begeleider of een gespecialiseerde logopedist. Het onderzoek moet ook aantonen dat uw kind een achterstand heeft voor lezen en/of spellen vergeleken bij leeftijdsgenootjes.

Het hele traject bestaat uit de volgende stappen:

1. Beoordelen leerlingdossier

Nadat u uw kind heeft aangemeld, beoordeelt de diagnosticus eerst het dossier van de school. Is de onderbouwing van het vermoeden van dyslexie onvoldoende en heeft de diagnosticus onvoldoende informatie om op voort te bouwen in het onderzoek, dan zult u (of de diagnosticus) de school om aanvullende informatie moeten vragen.

2. Intakegesprek

Tijdens het intakegesprek bespreekt de diagnosticus de informatie van de school met u (en uw kind). Er komen verder zaken aan bod als de ontwikkelingsgeschiedenis, de algemene gezondheid en het (emotioneel) functioneren van uw kind, eventuele erfelijke aanleg voor dyslexie, mogelijke andere problematieken, eventuele medicatie. Ook worden de invloed die de leesproblemen hebben op uw kind en op uw gezin besproken, en de ondersteuning die u als ouder kunt bieden.

3. Diagnostisch onderzoek

De diagnosticus bepaalt het niveau van lezen en spellen van uw kind. Hij (of zij) test op nauwkeurigheid en snelheid van woordherkenning. Ook kijkt hij vaardigheden waarop juist kinderen met dyslexie uitvallen en, omgekeerd, naar vaardigheden waarop kinderen met andere leesproblemen uitvallen, maar dyslectische kinderen juist niet. De diagnosticus bepaalt de algemene intelligentie van uw kind en gaat na of er problemen zijn die vaak samengaan met dyslexie, zoals problemen met horen of zien, ADHD en rekenproblemen. Het onderzoek duurt enkele ochtenden of middagen.

4. Evaluatie en rapportage

De diagnosticus stelt een rapport op van het onderzoek. In een afrondend gesprek bespreekt hij de uitkomsten en conclusies met u. Indien van toepassing komt tijdens dit gesprek ook aan de orde welke behandeling nodig is, welke extra ondersteuning de school kan bieden en hoe u thuis uw kind verder kunt ondersteunen. Vaak is dit beschreven in een behandelplan dat u meekrijgt. Het is niet altijd vanzelfsprekend dat iemand van school (de leerkracht of de intern begeleider) bij dit gesprek aanwezig is. Voor een goede afstemming is dit wel wenselijk. Overleg met de diagnosticus of dit kan.

5. Opstellen dyslexieverklaring

Een dyslexieverklaring bevestigt dat uit het onderzoek is gebleken dat uw kind dyslexie heeft en beschrijft welke ernstige belemmeringen uw kind hiervan ondervindt (op school, in het dagelijks leven). De dyslexieverklaring geeft aan wat uw kind nodig heeft om de nadelige gevolgen te beperken (behandeling, ondersteuning, hulpmiddelen of vrijstellingen). Dit zijn belangrijke aanwijzingen voor de ondersteuning van uw kind. Een dyslexieverklaring is niet hetzelfde als het onderzoeksrapport. Het is een vrij kort document dat de diagnosticus afzonderlijk opstelt. U bent als ouder zelf verantwoordelijk voor het verkrijgen van een dyslexieverklaring. Vraag ernaar bij de diagnosticus. De verklaring moet binnen twee jaar na het onderzoek worden opgesteld. Een dyslexieverklaring is een officieel document. Soms moet u of de school de verklaring kunnen overleggen om voor bepaalde voorzieningen (hulpmiddelen, vrijstellingen) in aanmerking te komen. Een dyslexieverklaring is onbeperkt geldig. Wel kan het zijn dat de adviezen na verloop van tijd moeten worden aangepast omdat de omstandigheden veranderen (bv. uw kind gaat naar het voortgezet onderwijs) of omdat er nieuwe hulpmiddelen zijn. De aanpassingen gebeuren in overleg tussen de diverse betrokkenen (leerling, ouders, school, diagnosticus). Nieuw uitgebreid onderzoek is daarvoor meestal niet nodig.

Informatie over de dyslexieverklaring is te vinden op www.steunpuntdyslexie.nl.

Wat kan de uitkomst zijn van het diagnostisch onderzoek?

Het diagnostisch onderzoek kan verschillende conclusies opleveren:

- uw kind heeft geen dyslexie, maar er is wel sprake van een (ernstig) lees- en/of spellingsprobleem. Behandeling in de gezondheidszorg is niet nodig, wel extra ondersteuning thuis of op school. Voldoet uw kind verder wel aan de (leeftijds)criteria die uw verzekeraar stelt, dan krijgt u de kosten van het vergoed;
- uw kind heeft (ernstige) dyslexie en er is geen sprake van een andere problematiek die de gevolgen van de dyslexie afzwakt of juist versterkt (denk aan hoogbegaafdheid of ADHD). Dit wordt ook wel 'enkelvoudige' dyslexie genoemd. Afhankelijk van het oordeel van de diagnosticus, is behandeling in de gezondheidszorg gewenst. Als uw kind ernstige, enkelvoudige dyslexie heeft en het voldoet verder aan de (leeftijds)criteria die uw verzekeraar stelt, dan worden de diagnostiek en de behandeling vergoed.
- uw kind heeft (ernstige) dyslexie, maar er is tegelijkertijd sprake van een andere problematiek die de gevolgen van de dyslexie afzwakt of juist versterkt. We spreken van 'comorbiditeit'. Behandeling in de gezondheidszorg is mogelijk gewenst, maar uw kind komt niet in aanmerking voor vergoeding van de behandeling vanuit de basisverzekering. Wel krijgt u de kosten van het onderzoek vergoed als uw kind voldoet aan de (leeftijds)criteria die uw verzekeraar stelt.

Ongeacht de conclusie van het diagnostisch onderzoek, blijft de school verantwoordelijk voor een adequate ondersteuning en begeleiding van uw kind.

Wat is dyslexiebehandeling?

De behandeling van dyslexie richt zich op:

- het snel zo goed mogelijk leren technisch lezen (woordherkenning) of spellen;
- het leren omgaan met een laag niveau van technisch lezen door compensatiestrategieën en (technische) hulpmiddelen te gebruiken;
- het voorkomen van intellectuele achterstand in verhouding tot de individuele mogelijkheden van het kind;
- het voorkomen of verminderen van nadelige emotionele en sociale gevolgen (bv. faalangst).

Binnen de dyslexiebehandelcentra in Nederland zijn veel verschillende behandelvormen. Deze worden niet allemaal ondersteund door wetenschappelijk onderzoek. Een effectieve behandeling richt zich altijd op de taak zelf (de orthodidactische benadering) of de onderliggende processen (de psycholinguïstische benadering). Volgens de psycholinguïstische benadering ontstaan de lees- en spellingproblemen door onvoldoende beheersing van de basisprocessen van het lezen en spellen. De behandeling richt zich op deze processen om het lezen en spellen blijvend te verbeteren. Uit onderzoek blijkt dat deze benadering effect heeft bij kinderen met dyslexie. Bij de orthodidactische benadering staat de leertaak – het leren lezen of spellen – centraal. Afhankelijk van de achterstand en mogelijkheden van het kind (concentratie, geheugen) wordt een behandelingsplan met een passende methode opgesteld. De keuze van het oefenmateriaal wordt aangepast aan de persoonlijkheid en de leerstijl van het kind, en zo mogelijk aan de methode die op school wordt gebruikt. Onderzoek toont aan dat kinderen bij deze benadering duidelijke vooruitgang laten zien bij het lezen van losse woorden; voor spelling is de verbetering minder eenduidig.

Er zijn behandelmethoden waarvan de effecten (nog) niet geëvalueerd zijn of waarvan de uitgangspunten niet zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. Dit worden dwaalwegen genoemd. De meest voorkomende methoden of hulpmiddelen voor leesbehandeling waarvan het effect (nog) niet wetenschappelijk is vastgesteld, zijn: training van de ogen, speciale brillen, beelddenken, sensomotorische training en medicijnen.

Meer over dyslexie en dyslexiebehandeling is te lezen in de volgende boeken:

- Arga Paternotte (2006). *Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool; leidraad voor ouders.*

Bilthoven: Stichting Balans/Steunpunt Dyslexie.

- Tom Braams (2009). *Kinderen met dyslexie; een gids voor ouders*. Amsterdam: Boom Uitgeverij.

Wat is een effectieve behandeling?

Een effectieve behandeling heeft, ongeacht soort behandeling en doelgroep, een aantal algemene kenmerken:

- een goede kwaliteit van de relatie tussen cliënt en behandelaar;
- een goede structurering (d.w.z. een duidelijke doelstelling, planning en fasering);
- het systematisch stellen van doelen in samenspraak met het kind of de ouders/verzorgers;
- een uitvoering van de interventie zoals beoogd;
- een aantoonbare professionaliteit van de behandelaar;
- goede werkomstandigheden van de behandelaar.

Hoe kies ik een diagnosticus en behandelaar?

Vaak zijn de diagnosticus en de behandelaar dezelfde persoon of hetzelfde instituut. Het is mogelijk dat de school van uw kind eerdere ervaringen heeft opgedaan met een diagnosticus/behandelaar of instituut. Ook zijn er mogelijk andere ouders of leerlingen die al ervaring hebben met een dyslexiebehandeling of met een behandelaar, en bij wie u meer informatie kunt inwinnen. Hieronder vindt u enkele vragen die u hierbij kunt stellen.

- Volgt de behandelaar het Protocol Dyslexie Diagnostiek & Behandeling?
- Hoe ziet de behandeling er in grote lijnen uit? Wat zijn de uitgangspunten? Wat is het doel?
- Is de behandeling ook geschikt voor kinderen die naast dyslexie nog een ander probleem hebben?
- Hoe ziet een sessie eruit? Wat doet mijn kind? Hoe wordt geoefend?
- Wordt in de sessies de computer gebruikt?
- Hoeveel tijd kost de behandeling per week? Hoe lang duurt een sessie, hoeveel sessies per week?
- Is het in aanvulling op de behandelsessies ook nodig om thuis of op school te oefenen?
- Wat is de tijdsinvestering thuis en op school?
- Krijgt mijn kind oefenstof mee naar huis of naar school?
- Houdt de behandelaar rekening met de methode en de aanpak op school?
- Hoe en hoe vaak vindt overleg plaats met de behandelaar?
- Is er ook overleg tussen de behandelaar en school? Hoe vaak en op welke manier?
- Hoe vaak wordt geëvalueerd? Op welke manier? Wie zijn daarbij aanwezig?
- Worden evaluaties gerapporteerd aan de school?
- Hoe lang duurt de hele behandeling?
- Wanneer is de behandeling een succes?
- Wat gebeurt er als de behandeling geen of onvoldoende effect heeft?
- Wanneer wordt de behandeling beëindigd?
- Wat kosten de behandelingen? Welke vergoedingsmogelijkheden zijn er?

Naast de landelijke dyslexie-instituten zijn er vrijgevestigde GZ-psychologen of orthopedagogen (BIG-geregistreerd) die gespecialiseerd in dyslexie. Soms werken zij samen met een remedial teacher of een logopedist. De psycholoog of orthopedagoog is echter altijd de hoofdbehandelaar en eindverantwoordelijk. Zorg dat u op de hoogte bent van het verschil in behandelingen, zodat u een goede keuze kunt maken. Informeer ook altijd of de behandelaar een contract heeft met uw zorgverzekering, zodat u de behandeling vergoed kunt krijgen.

Op zoek naar een behandelaar?

- Orthopedagogen en onderwijskundigen zijn te vinden op www.nvo.nl.
- Logopedisten zijn te vinden op www.logopediestart.nl.

- Remedial teachers zijn te vinden op www.lbrt.nl > over de lbrt > lijst van geregistreerde leden.
- Neem contact op met het Steunpunt Dyslexie, www.steunpuntdyslexie.nl, telefoon 0800 5010 (gratis).

Komt mijn kind in aanmerking voor vergoeding?

Sinds 1 januari 2009 zijn diagnostiek en behandeling van ernstige, enkelvoudige dyslexie in het basispakket van de zorgverzekering opgenomen. De vergoede zorg van ernstige, enkelvoudige dyslexie geldt in principe voor leerlingen van 7 jaar en ouder in het (speciaal) basisonderwijs en het speciaal onderwijs. De vergoedingsregeling wordt stapsgewijs ingevoerd over een periode t/m 2013. Dat betekent dat in 2011 diagnostiek en behandeling worden vergoed voor alle leerlingen waarbij de zorg (inclusief diagnostiek) start op de leeftijd van 7 t/m 10 jaar. Elk volgend jaar wordt de leeftijdsgrens met een jaar opgetrokken, zodat de vergoedingsregeling uiteindelijk in 2013 voor alle kinderen van 7 jaar en ouder in (speciaal) basisonderwijs en het speciaal onderwijs geldt, mits zij voldoen aan de voorwaarden. De vergoede zorg geldt voor leerlingen met ernstige, *enkelvoudige* dyslexie. Enkelvoudig wil zeggen dat er naast dyslexie geen sprake is van een andere stoornis (comorbiditeit), zoals bijvoorbeeld ADHD. De diagnosticus bepaalt of dit het geval is.

Tot slot kunnen zorgverzekeraars nadere voorwaarden stellen aan de vergoeding. Deze kunnen voortvloeien uit, of samenhangen met de contracten die zorgverzekeraars met zorgaanbieders hebben afgesloten. Soms vraagt een zorgverzekeraar ook om toestemming vooraf. Het is daarom belangrijk dat u de polisvoorwaarden van uw zorgverzekering goed nakijkt.

De flyer *Vergoedingsregeling voor diagnostiek en behandeling van dyslexie* kunt u downloaden van de website van het Masterplan Dyslexie, www.masterplandyslexie.nl > vergoedingsregeling.

Welke andere mogelijkheden zijn er om kosten vergoed te krijgen?

Het kan zijn dat uw kind niet in aanmerking komt voor vergoede zorg vanuit de basisverzekering, omdat hij of zij niet aan alle voorwaarden voldoet. Wanneer er bij uw kind sprake is van een combinatie van dyslexie en een andere stoornis, dan kunt u nagaan of een vorm van leeshulp vergoed kan worden vanuit een persoonsgebonden budget (pgb) of de leerlinggebonden financiering (lgf). Het persoonsgebonden budget is een geldbedrag waarmee u als ouders zelf verzorging, verpleging en begeleiding kunt inkopen. Een pgb voor zorg kan worden verkregen vanuit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) of vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Leerlinggebonden financiering is extra geld voor leerlingen met een handicap, ernstige gedragsstoornis of psychisch probleem. Het gaat om leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs. De school gebruikt de lgf voor extra begeleiding, zodat de leerlingen zo veel mogelijk in het reguliere onderwijs kunnen blijven. Lgf wordt ook wel rugzak(je) genoemd en is uitsluitend bedoeld voor onderwijsdoeleinden. Om in aanmerking te komen voor lgf heeft uw kind een indicatie nodig van de regionale Commissie voor Indicatiestelling (CvI). De CvI is een onderdeel van Regionaal Expertise Centrum (REC), de regionaal samenwerkende scholen voor speciaal onderwijs. Overleg in alle gevallen met uw behandelaar welke alternatieve manieren van vergoeding er zijn voor uw kind. Indien uw kind helemaal niet voor dergelijke vergoeding van diagnose en behandeling in aanmerking komt, kunt u nog proberen de kosten van dyslexie als bijzondere uitgaven af te trekken van de belasting. Kijk hiervoor bij Belastingaftrek van kosten dyslexie. Kunt u de kosten met uw inkomen niet dragen, dan kunt u bij de gemeente een beroep doen op de Bijzondere bijstand.

Informatie over het persoonsgebonden budget: www.postbus51.nl en www.pgb-plein.nl.
 Informatie over leerlinggebonden financiering: www.50tien-oudersenrugzak.nl.
 Informatie over en adressen van REC's: www.wec-raad.nl.

Wat is een behandelplan?

Voorafgaand aan de behandeling stelt de behandelaar een behandelplan op. De behandelaar zal dit plan met u bespreken en u moet het ondertekenen als u ermee instemt. In het behandelplan staat:

- het beoogde eindresultaat van de behandeling;
- de geplande verrichtingen en de aard van de behandeling. Hieronder vallen ook afspraken rond:
 - informatie en adviezen aan u, uw kind, of de school;
 - oefeningen thuis;
 - samenwerking met school of anderen;
- het aantal sessies of de verwachte duur van de behandelperiode. Richtlijn voor vergoede behandeling is 40 tot 60 behandelingen van een uur per week. De feitelijke behandeltime verschilt per situatie. De behandelperiode varieert tussen 12 en 18 maanden. Dit hoeft geen aaneengesloten periode te zijn;
- de geplande start- en einddatum van de behandeling;
- de geplande momenten van evaluatie. Richtlijn voor vergoede behandeling is drie momenten: na drie maanden, na een halfjaar en aan het eind van de behandeling.

Het is voor school (intern begeleider, remedial teacher, leerkracht) zinvol om het behandelplan in te zien om de ondersteuning op de behandeling van uw kind aan te passen. Gebeurt dit niet op initiatief van de behandelaar, geef dan als ouders zelf aan dat u het behandelplan gezamenlijk wilt bespreken. Tijdens de bespreking kunnen eventuele handelingsadviezen voor school worden besproken.

4

AFSTEMMEN

Hoe kunnen de behandelaar en de school afstemmen?

Het is belangrijk dat de instructie van de externe behandelaar en die van de school (leerkracht, remedial teacher) dezelfde lijn volgen. Verschillen in instructie kunnen voor uw kind tot onnodige extra inspanningen leiden. Informatie-uitwisseling tussen behandelaar, ouders en school is van groot belang voor het verbeteren van de lees en/of spellingprestaties en het behouden van behaalde resultaten. Dit kan op verschillende manieren:

- in een gesprek tussen school, behandelaar en ouders, bijvoorbeeld bij de start van de behandeling, bij een tussentijdse evaluatie of bij afronding van de behandeling;
- via telefonisch contact. Maak van tevoren duidelijke afspraken over wie er contact opneemt, op welke dag/welk tijdstip en wat er wordt besproken;
- met een contactschrift dat circuleert tussen behandelaar, school en ouders. Dit schrift kan informatie bevatten die van belang is voor de andere partij: de uitslag van een lees- of spellingtoets, een nieuw aangeleerde spellingregel, de houding en motivatie van de leerling of het gebruik van compenserende of dispenserende maatregelen;
- andere initiatieven van de behandelaar of de school, zoals een open middag of een open leesles.

Tip voor ouders:

- Houd een logboek bij van de extra hulp die u thuis biedt. Noteer hierin wanneer u heeft geoefend, hoe lang en welke oefeningen of woordspelletjes er zijn gedaan.

Hoe is de band van de behandelaar met mijn kind?

Een van de kenmerken van een effectieve behandeling is dat het 'klikt' tussen de behandelaar en uw kind.

Er zijn signalen die erop wijzen dat dit mogelijk niet het geval is:

- de begeleider heeft het gevoel uw kind niet echt goed te kennen;
- de begeleider heeft gevoelens van irritatie naar uw kind;
- uw kind reageert niet enthousiast op de begeleider;
- uw kind reageert teruggetrokken of afwerend op de begeleider;
- de begeleider praat veel en uw kind praat weinig.

Als u deze signalen bij uzelf of bij uw kind herkent, maak deze dan bespreekbaar. Het kan anders een zinvolle begeleiding van uw kind in de weg staan.

Naast de persoonlijke 'klik' tussen de begeleider en uw kind spelen ook andere factoren een belangrijke rol. Zo kunnen te moeilijke taken faalervaringen bij uw kind uitlokken. Deze kunnen een negatieve invloed hebben op de begeleiding. Succeservaringen daarentegen zullen de begeleidingsrelatie versterken.

Ruimte voor eigen inbreng en keuzes van uw kind maken hem/haar medeverantwoordelijk voor de begeleiding. Hierdoor schrijft uw kind de resultaten van de begeleiding makkelijker aan zichzelf toe en beleeft het succeservaringen sterker, waardoor het zelfvertrouwen groeit. De begeleider kan de inbreng van uw kind stimuleren door keuzes rond de werkwijze voor te leggen en door ruimte te bieden wanneer uw kind spontaan ideeën inbrengt. Goede feedback en samen de opbrengsten evalueren vormen belangrijke onderdelen in het leerproces. Het is aan de begeleider om de behandeltijd evenwichtig te verdelen in tijd om de persoonlijke band met uw kind te versterken en tijd om het leerproces te ondersteunen.

Meer lezen over de werkwijze van de behandelaar: *Dyslectische kinderen leren lezen* van Anneke Smits & Tom Braams (Uitgeverij Boom, Amsterdam, 2006).

Hoe kunnen we ons kind thuis ondersteunen?

Afhankelijk van de situatie maakt uw kind op school gebruik van hulpmiddelen als ondersteuning bij het (leren) lezen, schrijven en spellen. Dit kan een voorleesprogramma op de computer of een daisy-speler zijn. De school heeft bij voorkeur contact gehad met de behandelaar over de keuze van het hulpmiddel en de manier waarop het wordt ingezet. Als uw kind met hulpmiddelen werkt, probeer dan te zorgen voor dezelfde voorzieningen thuis. Laat uw kind al op jonge leeftijd met technische hulpmiddelen werken. Dit voorkomt dat het door zijn leesprobleem op andere vakken achter gaat lopen. Het blijkt dat de leesvaardigheid van leerlingen die met deze hulpmiddelen werken, vooruitgaat.

De brochure (met dvd) 'Technische maatjes bij dyslexie' schetst de mogelijkheden die ICT-middelen – hard- en software – dyslectische leerlingen kunnen bieden om het lezen en schrijven te ondersteunen.

- Bestel de brochure via www.onderwijsuitgaven.nl.
- Download de brochure van www.masterplandyslexie.nl > producten.
- Bekijk de filmpjes op www.leraar24.nl > zoeken: dyslexie.

De map *Surfplank* van het Vlaamse steunpunt dyslexie biedt nuttige tips voor de inzet van ict-hulpmiddelen door leerlingen met dyslexie. De map bestellen of downloaden: www.letop.be > projecten > surfplank.

BEGELEIDING EN ONDERSTEUNING NA DE BEHANDELING

Wat gebeurt er na de behandeling?

Na afronding van de behandeling vindt een evaluatiegesprek plaats. U bespreekt met de behandelaar hoe de behandeling is verlopen en wat de opbrengsten zijn. Het resultaat van de behandeling kan het best worden afgemeten aan de toetsresultaten van uw kind voor lezen en spellen.

Van de eindevaluatie maakt de behandelaar een schriftelijk verslag. In het verslag staat:

- de wijze waarop de behandeling is afgerond;
- de vooruitgang;
- het ontwikkelingsperspectief van het kind;
- handelingsadviezen voor het vervolg op school en/of thuis;
- een afspraak voor een follow-up.

In de eindevaluatie zal de behandelaar adviezen geven voor het ondersteunen van het kind op school en/of thuis. Het is belangrijk dat de school en de ouders deze adviezen met elkaar delen en daar bij voorkeur gezamenlijk invulling aan geven, zodat er een goede afstemming is van de ondersteuning die zij bieden. Hieronder vindt u enkele vragen die u rond de verdere ondersteuning van uw kind kunt stellen.

- Heeft de behandelaar handelingsadviezen voor de school of voor thuis gegeven? Zijn die adviezen haalbaar? Wat is de tijdsinvestering?
- Hoe gaat de begeleiding op school verder na de behandeling?
- Hoe kan ik mijn kind thuis ondersteunen, ook op lange termijn?
- Moeten we werk maken van compenserende hulpmiddelen/maatregelen?
- Krijgt mijn kind na de behandeling coaching op school? Zo ja, door wie?
- Waarmee moeten we rekening houden bij de overstap naar het voortgezet onderwijs? Denk aan de schoolkeuze bijvoorbeeld.
- Hoe vaak evalueren we met school? Wie zijn daarbij aanwezig?

Hoe kan ik mijn kind na de behandeling nog ondersteunen?

Er zijn allerlei manieren om uw kind thuis te helpen. Het belangrijkste is begrip te hebben voor de problemen en uw kind te steunen om de moed niet op te geven. Daarnaast is het belangrijk veel met taal en (voor)lezen bezig te zijn. Dit kan op allerlei manieren en is beschreven in het boek 'Houvast bij dyslexie'.

Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool; leidraad voor ouders (€ 14,95 / bestellen: www.balansdigitaal.nl > service & producten > boeken en brochures).

Het *Protocol Leesproblemen en Dyslexie* voor groep 5-8 heeft ook tips voor ouders. U kunt vragen of de school u deze tips kan geven.

Dyslexie, school & gezondheidszorg

Tips voor ouders

Deze brochure laat in vijf stappen kort zien waar je als ouder aan moet denken als je kind dyslexie lijkt of blijkt te hebben. Vanaf (1) **de eerste signalen** van mogelijke dyslexie beschrijft het de (2) **extra begeleiding op school** – Wat doet de school? Wat mag ik verwachten? Wat niet? – tot aan de vraag of (3) **dyslexiebehandeling nodig** is in de gezondheidszorg. En zo ja: Waar kan ik dan terecht? En wie betaalt dat? Waarom is (4) **afstemmen** met de behandelaar én de school belangrijk? En hoe kan dat het beste? En ten slotte, welke (5) **begeleiding en ondersteuning na de behandeling** blijft nodig? Wat kunt u thuis doen?

Voor meer achtergrondinformatie kunt u ook terecht op www.steunpuntdyslexie.nl.